

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І. І. МЕЧНИКОВА

ТКАЧЕНКО Ганна Володимирівна

УДК 811.111'1'373.22

**АНГЛОМОВНІ ХРЕМАТОНІМИ ЯК ЛІНГВОКОГНІТИВНІ
ФЕНОМЕНИ КАРТИНИ СВІТУ**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Одеса – 2012

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі лексикології та стилістики англійської мови Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
КАРПЕНКО Олена Юріївна,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова,
завідувач кафедри граматики англійської мови.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
ТОРЧИНСЬКИЙ Михайло Миколайович,
Хмельницький національний університет,
завідувач кафедри української філології;

кандидат філологічних наук
Неклесова Валерія Юріївна,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова,
викладач кафедри іноземних мов гуманітарних
факультетів.

Захист відбудеться 20 квітня 2012 року о 12.30 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.051.02 в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова за адресою: 65058, м. Одеса, Французький бульвар, 24 / 26, ауд. 166.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Одеського національного університету імені І. І. Мечникова за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 24.

Автореферат розіслано «__» березня 2012 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. П. Матузкова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Сучасна ономастика отримує нові шляхи розвитку й орієнтується на виокремлення та дослідження механізмів репрезентації онімних знань. Дисертаційну роботу виконано у руслі нової наукової парадигми – когнітивної ономастики, найважливішими завданнями якої є з'ясування особливостей буття онімів у ментальному лексиконі носіїв мови, способів організації онімної лексики у фрейми та встановлення асоціативного шлейфу семантичного наповнення онімів за допомогою даних, отриманих у результаті проведення вільного асоціативного експерименту.

Проблеми класифікації та систематизації пропріальної лексики розглядалися у працях багатьох українських ономатологів, а саме у роботах таких видатних учених, як Л. О. Белей, А. О. Білецький, Д. Г. Бучко, В.О.Горпинич, А. Г. Гудманян, В. М. Калінкін, Ю. О. Карпенко, В. В. Лучик, В. В. Німчук, Є. С. Отін, С. М. Пахомова, О. Б. Ткаченко, М. М.Торчинський, П. П. Чучка та інші. Російська ономастична школа представлена багатьма науковцями, серед яких В. Д. Бондалетов, Н. В. Васильєва, М.В.Горбаневський, А. К. Матвєєв, Н. В. Подольська, М. Е. Рут, О.В.Суперанська, В. І. Супрун, Л. М. Щетинін тощо.

Пильну увагу вчених було приділено антропонімній та топонімній лексиці, але спроб ретельного вивчення хрематонімів, зокрема англійських, майже не було. Певні надбання в дослідженні власних назв предметів були зроблені такими видатними ономатологами, як Г. Бауер, Л. Гаранковська, Г.Доріон та Й. Пуар'є, М. Кнаппова, Ч. Косиль, Г. Косс, Л. Куба, М. Майтан, Н. В. Подольська, Р. Ремер, Е. Роннеберг-Сібольд, О. В. Суперанська, М.М.Торчинський, І. Хольн, В. Шмілауер та О. Якус-Боркова. Проте чіткої дефініції самого терміна **хрематонім** та денотатно-номінативної класифікації і до сьогодні не створено.

Ще в кінці ХХ ст. У. Ф. Г. Ніколайсен стверджував, що пропріальну лексику потрібно вивчати з позицій психології, а власне оніми можуть і повинні досліджуватися фахівцями з галузей лінгвістики, психології та соціології. Ідеї науковця дали змогу сформуватися когнітивній ономастиці та виокремити психологічний підхід у межах цієї новоствореної дисципліни, що описує, як репрезентуються й функціонують оніми у свідомості людини, в її ментальному лексиконі.

Власне когнітивний підхід до розгляду концептуального буття онімів пропонує розподіл пропріативів у ментальному лексиконі носіїв мови на фрейми та субфрейми (О. Ю. Карпенко, В. Ю. Неклесова).

Теоретико-методологічні орієнтири аналізу термінології у межах когнітивної ономастики, багатоаспектність взаємопов'язаних проблем потребують побудови сучасних комплексних підходів до дослідження

власних назв, зокрема хрематонімів. Виявлення особливостей хрематонімів та способи організації цих одиниць у фрейми та субфрейми створюють міцне підґрунтя для наукових розвідок з оптимізації наукового пізнання в цій галузі, а отже, визначають їх актуальність і своєчасність.

Актуальність теми дисертації зумовлено її спрямуванням на вивчення практично недослідженої хрематонімної лексики, з'ясуванням особливостей її організації у ментальному лексиконі носіїв англійської мови шляхом концептуалізації та категоризації згідно з даними, які було отримано за результатами проведення вільного ономастичного асоціативного експерименту.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано у рамках міжкафедральних наукових тем «Дискурсивно-когнітивні аспекти дослідження семантики та функціонування граматичних категорій у германських мовах» (номер державної реєстрації 0107U010632) та «Когнітивно-семіотичне дослідження англійської мови та мовлення» (номер державної реєстрації 0107U010629) факультету романо-германської філології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Мета дослідження полягає в з'ясуванні когнітивної природи хрематонімів та особливостей їх існування у ментальному лексиконі носіїв англійської мови.

Відповідно до мети в дисертаційній роботі вирішено такі **завдання**:

- проаналізовано та описано ознаки хрематонімів, виявлено їх функції та окреслено межі хрематонімастики;
- створено денотатно-номінативну класифікацію англійських хрематонімів і запропоновано систему їх термінопозначень;
- здійснено аналіз когнітивних структур репрезентації хрематонімної лексики: концептів, фреймів та скриптів;
- за допомогою вільного ономастичного асоціативного експерименту виявлено засоби вербалізації концептів індивідуального хрематонімного фрейму та встановлено його розподіл на семантичні гештальти асоціативного поля.

Об'єктом дослідження є онімний простір англійської мови.

Предметом – англомовні хрематоніми як лінгвокогнітивні феномени картини світу, зокрема їх репрезентації у ментальному лексиконі носіїв англійської мови.

Матеріалом дослідження стали 9 лінгвокраїнознавчих словників і енциклопедій, 38 художніх творів (D. Gemmell, A. J. Offutt, J. K. Rowling, R. Salvatore) та Інтернет-джерела: 24 Інтернет-сайта музеїв (Британський музей, Букінгемський палац, Тауер, Імперський військовий музей, музей Вікторії та Альберта та ін.) та електронні періодичні видання

(«Годинниковий журнал РАМ 65», «Новини гірської промисловості», «Antique Jewelry Investor», «Cosmopolitan», «Simple Wine News» та ін.). На основі суцільної вибірки англійської хремотонімної лексики, яка склала 1854 одиниці, було виокремлено 100 хремотонімних стимулів для проведення вільного ономастичного асоціативного експерименту, в результаті якого одержано та проаналізовано 10366 асоціативних реакцій.

Методи дослідження зумовлено його метою, завданнями й фактичним матеріалом. Відповідно до них у роботі використано як *загальнонаукові методи* дослідження: метод систематизації, за допомогою якого було відібрано фактичний матеріал для побудови денотатно-номінативної класифікації; кількісний метод для з'ясування обсягу і динаміки аналізованого фактичного матеріалу; описовий метод, за допомогою якого було здійснено опис реакцій, отриманих під час асоціативного експерименту; метод аналізу та індуктивного узагальнення отриманих результатів; так і *власне лінгвістичні методи*: метод семантико-прагматичної інтерпретації текстових фрагментів, який полягає у встановленні зв'язків хремотонімних одиниць із контекстом; метод семантичного гештальту асоціативного поля за Ю. М. Карауловим для визначення національно-специфічних характеристик ментального лексикону англомовного носія.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що в роботі вперше здійснено комплексний лінгвокогнітивний аналіз власних назв окремих унікальних предметів, витворів людини або природи – хремотонімів. Вперше надано чітку дефініцію терміна **хремотонім**, систематизовано та уніфіковано групи й підгрупи хремотонімів, новоутворені поняття за потребою отримали власні термінопозначення, також створено денотатно-номінативну класифікацію хремотонімів. Уперше проведено вільний ономастичний асоціативний експеримент на матеріалі хремотонімної лексики англійської мови, систематизовано й описано типи реакцій на хремотонімні стимули, які є реалізацією трьох основних і трьох мішаних скриптів. Вперше визначено види асоціацій, на підставі чого хремотоніми розподілено на семантичні гештальти в колах індивідуального хремотонімного фрейму носіїв англійської мови.

Теоретичне значення роботи полягає в розширенні знань про категоризацію і концептуалізацію хремотонімів у ментальному лексиконі носіїв англійської мови, що сприяє поглибленню уявлень про особливості англомовної концептуальної картини світу, зокрема тієї її частини, яка охоплює знання про хремотоніми, зроблено певний внесок до загальної теорії когнітивної ономастики та лінгвопсихології.

Практична цінність отриманих результатів полягає у можливості застосування основних положень та висновків роботи у спеціальному курсі з когнітивної ономастики, у курсах лекцій з психолінгвістики, загального

мовознавства, лінгвокультурології, лінгвокраїнознавства, інтерпретації тексту, при укладанні словників та тезаурусів онімної лексики, зокрема словників ономастичної термінології.

Апробацію результатів дисертаційного дослідження було здійснено на 11 наукових конференціях, зокрема на *п'яти міжнародних*: Міжнародній науковій конференції, присвяченій світлій пам'яті професора О. А. Колесникова на честь його 70-річного ювілею (Ізмаїл, 2008), XVIII Міжнародній науковій конференції ім. проф. Сергія Бураго «Мова і культура» (Київ, 2009), Міжнародній науковій конференції «Лінгвістика та лінгводидактика: надбання, актуальні проблеми, перспективи розвитку» (Бердянськ, 2009), II Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів і молодих науковців «Україністика: нові імена в науці» (Горлівка, 2009), Міжнародній науковій конференції «Філологія і освітній процес: XXI століття» (Одеса, 2010), Святогорських ономастичних читаннях (Святогорськ, 2010), XIV Всеукраїнській ономастичній конференції «Українська онімія в часі і просторі» (Івано-Франківськ, 2011), Других міжнародних наукових читаннях пам'яті члена-кореспондента НАН України Ю. О. Карпенка» (Одеса, 2011) та трьох науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Одеса, 2009, 2010, 2011).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження викладено у 8 одноосібних наукових статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях, та у двох тезах доповідей на наукових конференціях.

Структура і обсяг роботи. Робота складається зі списку умовних скорочень, вступу, трьох розділів з висновками, загальних висновків, списку використаної теоретичної літератури (269 позицій), переліку лексикографічних джерел (30 позицій), джерел ілюстративного матеріалу (64 найменувань) і трьох додатків, що містять результати ономастичного асоціативного експерименту, глосарій та енциклопедичний словничок. В **додатку А** наведено дані вільного ономастичного асоціативного експерименту, всі реакції респондентів, загальна кількість реакцій, онімних реакцій та відмов. У **додатку Б** наведено енциклопедичні дані для кожного стимулу, який було використано у процесі вільного ономастичного асоціативного експерименту. В **додатку В** наведено дефініції основних ономастичних та когнітивних термінів, які було використано у дисертаційному дослідженні.

Загальний обсяг дисертації становить 236 сторінок, з них 161 сторінки основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність дисертаційної теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, висвітлено його теоретичне й практичне значення, описано структуру роботи і подано відомості про її апробацію.

У **першому розділі «Функціонування хремотонімів в онімному просторі англійської мови»** докладно проаналізовано термінологічну хремотонімну лексику, запропоновано дефініцію терміна **хремотонім**, створено нову денотатно-номінативну класифікацію хремотонімів.

У розділі систематизовано онімний простір мови і виявлено, що хремотоніми є невід'ємними його складниками, насамперед тому, що власні назви предметів становлять собою відбитки, маркери життя соціуму, історії та культури. **Онімний простір** трактуємо як складну ієрархічну макросистему, що охоплює велику кількість підструктур власних назв, належних до всіх секторів онімного простору, та містить сукупність власних назв, які функціонують у мові окремої нації для іменування реальних, віртуальних і сакральних об'єктів. Уніфікація та систематизація онімного простору є дуже вагомими аспектами у формуванні системи ономастичних наук. Наявність класифікації та її стрункність сприяє впорядкуванню знань у цій сфері. Вивчення пропріальної лексики як одиниць онімного простору окремої мови дає змогу визначати загальні аспекти мовного лексикону певної нації.

Розряд хремотонімів об'єднує й охоплює різні категорії онімів, які мають денотати у прагматичній сфері, тобто сфері речей. До неї уналежнюємо сукупність предметів, які створює людина, та які створені природою.

Встановлено, що базовим засобом, за допомогою якого утворюється хремотонімна лексика, є **трансхремотонімізація** – лексико-семантичний спосіб формування хремотонімної лексики, зокрема, перенесення власної назви з одного об'єкта на інший. Згідно з цим процесом відбувається утворення хремотоніма від уже наявних у мовленні пропріативів різних класів (від антропонімів, топонімів, зоонімів тощо) та перехід хремотоніма з однієї групи чи підгрупи до іншої.

У роботі обґрунтовано необхідність виокремлення нової галузі ономастики – **хремотології**, яку трактуємо як науку про вивчення власних назв предметів. Сукупність власних назв предметів розуміємо як **хремотономастику**, а власне назви предметів – як **хремотоніми**. Сучасне термінування власних назв не завжди відповідає вимогам чіткості, компетентності й послідовності, тому у роботі запропоновано нову

хремотонімну термінологію, що відповідає розвитку та становленню наукової галузі.

Під **хремотонімом** розуміємо вид прагматоніма, який: 1) називає унікальні предмети, витвори людини або природи; 2) називає серію тотожних предметів з однаковими денотатами. У розділі також запропоновано розподіл хремотонімів за типом денотатів, згідно з яким виокремлено 7 груп хремотонімів. Проаналізована вибірка містить **367 порейонімів** (власних назв різних видів транспорту), **366 емблемонімів** (власних назв предметів, які мають певну рельєфність), **275 армонімів** (власних назв різних типів і видів зброї), **273 ювеліроніма** (власні назви дорогоцінного каміння та прикрас, зроблених із дорогоцінного та напівдорогоцінного каміння), **197 унікумонімів** (власних назв унікальних одиничних предметів), **192 колекціоніма** (власних назв зібрань за певними методами) та **184 домоніма** (власні назви предметів хатнього приладдя). Кожна з груп надалі членується на підгрупи, сектори, підсектори тощо.

Для прикладу розглянемо одну з груп хремотонімів – **армоніми**. З урахуванням основних засад термінотворення виокремлюємо шість підгруп армонімів: **гладіусоніми** – рубальні види холодної зброї (меч, шабля, сокира, тесак тощо): *Battleaxe of Hatred, Battleaxe of Depletion, War Axe of Jolts, War Axe of Seduction*; **екзекуціоніми** – назви знарядь катування (тортури, шибениці та ешафоти), які є своєрідними знаряддями для вбивства, що поєднує їх з іншими видами зброї: *the Headcage Brank, the Breaking Wheel, the Rock, the Scavenger's Daughter, the Maiden*; **протекціоніми** – захисні або оборонні види зброї (шолом, зброя чи обладунок, щит тощо): *Imperial Dragon Armor, the Shield of Faith, the Pridwen, the Goswhit*; **пунктоніми** – кóлючі види холодної зброї, за допомогою яких може відбутися ураження, в тому числі з відстані (багнет, шпага, лук, арбалет, спис тощо): *Bow of Infliction, Bow of Infernal Frost, Touncheon of Submission, Cursed Mace*; **стигмоніми** – різальні види холодної зброї, яка потребує застосування певної фізичної сили людини (ніж, клинок, стилет тощо): *the Sparkling and the Icy Death, Shortsword of Numbling, Redwave, Dagger of Weariness, Dagger of Sparks*; **фламоніми** – вогнепальні види зброї (пістолет, револьвер, кулемет, гармата, рушниця тощо): *Colt Thunderer, Peacemaker, Liberator, the Lion*.

У другому розділі «**Основні когнітивні структури репрезентації хремотонімних знань**» висвітлено завдання когнітивної ономастики, виокремлено фреймову ономастику як підгалузь когнітивної ономастики, описано загальнономовний та індивідуальний хремотонімний фрейми як складники англомовної картини світу, встановлено структуру індивідуального хремотонімного фрейму, в якому виокремлено шість скриптів.

Базовою концепцією в роботі стало припущення наявності механізмів структурування й організації хремотонімів у свідомості індивіда, в його ментальному лексиконі. Дослідження когнітивної складової ономастики сьогодні займає окреме місце на теренах сучасних лінгвістичних парадигм знань і становить собою актуальну тенденцію ономастичної науки. Когнітивна ономастика – одна з галузей когнітивної лінгвістики – є взаємопов'язаною з різними дисциплінами як наука про ментальні репрезентації власних назв, зокрема власних назв предметів. Вона, крім іншого, вивчає знання про концептуальну і структурну організацію хремотонімів у свідомості носія мови.

Основними завданнями когнітивної хремотології вважаємо такі: розкриття механізмів концептуалізації та категоризації хремотонімних знань, зображення схем репрезентації та механізмів трансформації, вивчення форм будування та організації хремотонімної інформації у ментальному лексиконі носіїв англійської мови, у їхній свідомості.

Свідомість відображає матеріальний світ за допомогою когнітивних процесів, вони, у свою чергу, відображають його структуру. Свідомість окремої людини завжди відрізняється від свідомості іншої. Це залежить від різних аспектів її буття. Дійсність, що оточує окремого індивіда, віддзеркалюється у свідомості в зміненому вигляді: одна частина отриманої інформації втрачається, інша передається у сховище пам'яті, де й знаходиться, доки не виникає потреба в її реалізації, а третя використовується поточно залежно від комунікативних потреб. Беручи до уваги той факт, що свідомість і психічні процеси є недоступними візуальному нагляду та безпосереднє вивчення їх неможливе, лінгвісти змушені виформовувати свої знання у вигляді припущень, наочних моделей для подальших спроб їх вивчення.

Для потреб когнітивної ономастики виникла необхідність виокремити **фреймову ономастику** як її складову, яка досліджує групування онімної лексики за допомогою фреймів шляхом об'єднання пізнавального досвіду людини та інформаційного навантаження онімів у процесі їх використання у ментальному лексиконі носіїв мови. **Ментальний лексикон** структурує всі знання людини, які були отримані шляхом її життєвого досвіду. В тому числі він структурує інформацію про хремотоніми, про їх значення та про взаємозв'язки між ними.

Знання, які містяться у сховищі людської пам'яті та використовуються у процесі мислення, запам'ятовуються таким чином, щоб легше було їх застосовувати. Несвідомо вони структуруються, кодуються та декодуються у спеціальні когнітивні конструкції. Для когнітивно-ономасіологічного втілення ми постулюємо такі когнітивні структури: **хремотонім-концепт, фрейм, скрипт, гештальт.**

Знання, які людина отримує з навколишнього середовища, надходять до її мозку шляхом обробки різних за характером і властивостями сигналів. Ці знання зберігаються в пам'яті як особистий досвід носія у вигляді уявлень, концептів, гештальтів.

Потрапляючи до ментального лексикону, хрематонім концептуалізується і стає компонентом даного ментального лексикону, який, у свою чергу, піддає його категоризації. Під концептом розуміємо одиницю ментального лексикону людини, усі знання, якими володіє людина у відношенні до будь-якого поняття, – згусток уявлень, емоцій та асоціацій, що несуть комплексну інформацію стосовно об'єктів оточуючої дійсності; одиницю когнітивної свідомості, яка забезпечує послідовну роботу мисленнєвих механізмів. Кожен хрематонім-концепт міститься у своїй концептосфері, звідки мовець виокремлює його для комунікативної потреби. Репрезентація хрематонімів-концептів у ментальному лексиконі має ієрархічну природу. Впізнання хрематоніма мовцем позначає його здатність співвідносити певний денотат/референт з певною структурою знання, яка наявна у його ментальному лексиконі. Виокремлюємо такі когнітивні структури, що репрезентують хрематонімні знання: концепт, фрейм, скрипт, гештальт.

Кожен фрейм у межах одного ментального лексикону складається з декількох субфреймів. Наприклад, **хрематонімний фрейм** об'єднує 7 **субфреймів**: 1) назви каміння (ювеліроніми); 2) назви різноманітних предметів оздоби (унікумоніми); 3) назви зібрань за певними методами (фалероніми); 4) назви предметів, які мають рельєфність і певну символічність зображень на своїх поверхнях (емблеоніми); 5) власні назви засобів пересування (порейоніми); 6) власні назви знарядь зброї (армоніми); 7) власні назви предметів побуту (домоніми). Загалом хрематонімний фрейм членується на підсубфрейми і мікрофрейми. Як свідчить виконане дослідження, загалом хрематонімний фрейм має 7 субфреймів, 39 підсубфреймів та 6 мікрофреймів.

Онімні фрейми розгалужуються на загальномовні та індивідуальні. Перші охоплюють сукупність власних назв, які притаманні групі людей, колективу, етносу; другі містять сукупність онімів ментального лексикону однієї конкретної людини. Індивідуальний фрейм є частиною загальномовного фрейму, кожна ланка якого репрезентує індивідуальну свідомість, що з'єднується із загальномовною свідомістю, відображаючи картину світу певної культури. **Індивідуальний хрематонімний фрейм** охоплює та структурує всі хрематоніми, відомі певній людині. Він також містить енциклопедичні знання, що допомагають визначати та розрізняти

кожен окремий хремотонім серед усіх інших наявних і когнітивні структури (скрипти, гешталти), які забезпечують та допомагають реалізувати комунікативну ситуацію. Індивідуальний хремотонімний фрейм є одним зі способів ментальної репрезентації хремотонімної лексики, виокремлює і комбінує мовні реалізації, інтерпретує відповідні хремотоніми-концепти в комунікативній ситуації, співвідносить ці концепти із їхніми інваріантами в ментальному лексиконі та допомагає обрати необхідний для комунікативних потреб, містить інформацію щодо зв'язків хремотонімів-концептів усередині нього та з іншими концептами за його межами.

Кожний індивідуальний фрейм охоплює окремі кола, що формують існування онімів у межах одного фрейму. В дисертації виокремлюємо 5 кіл індивідуального хремотонімного фрейму: **1 коло** віддзеркалює найближчі, найдорожчі людині хремотоніми, які викликають найяскравіші асоціації, збуджують потужні емоції; **2 коло** – хремотоніми менш вагомими, але все одно добре відомі людині; **3 коло** – хремотоніми, про які людина чула, щось про них знає, але предметів, що називаються цими хремотонімами, особисто не бачила; **4 коло** – хремотоніми, про які людина щойно дізналась і вперше отримала якусь інформацію про них; **5 коло** – потенційне, воно призначене для хремотонімів, ще не відомих людині.

Всі хремотоніми за ступенем реальності або ірреальності поіменованих денотатів умовно поділяємо на шість скриптів: **узуальний** репрезентує хремотоніми реального світу, наприклад, парламентський стіл *Table of the House*; **віртуальний** репрезентує хремотоніми, які виникли у процесі творчої діяльності людини, та всі ті, що людина створила протягом часу свого існування, наприклад, килим *the Flying Carpet*; **сакральний** містить хремотоніми, уналежнені до релігійної сфери буття людини, наприклад, хрест, на якому було розп'ято Христа, *the True Cross*; **узуально-віртуальний** – суміш реального і вигаданого світів – репрезентує реальні хремотоніми, які було використано у творчій діяльності людства (в художніх творах, кінофільмах, комп'ютерних іграх тощо), наприклад, намисто *the Heart of the Ocean*; **сакрально-узуальний** охоплює хремотоніми і відображає реальні хремотоніми, що сприймаються як сакралії, наприклад, символ влади булава *the Mace*; **сакрально-віртуальний**, що репрезентує священні хремотоніми, про які було згадано у творчій діяльності людини, наприклад, сакральний череп Майя *Max*.

У третьому розділі «Асоціативний експеримент як спосіб виявлення особливостей функціонування хремотонімів-концептів у ментальному лексиконі носіїв англійської мови» здійснено огляд умов і правил проведення вільного ономастичного асоціативного експерименту, застосованої методики класифікації реакцій та інтерпретації результатів експерименту, введено новий термін на позначення асоціативного

експерименту в когнітивній ономастиці, підбито підсумки проведення вільного ономастичного асоціативного експерименту на матеріалі 10366 реалізацій хрематонімів, окреслено кола індивідуального хрематонімного фрейму.

Останнім часом зазначається, що для вивчення проблеми репрезентації онімних знань необхідно використовувати не лише лінгвістичні, а й психологічні засади. Ця тенденція набуває потужного розвитку з виникненням **лінгвопсихології** – наукового напрямку, згідно з яким лінгвістичні проблеми проєктуються на психологічні поняття. Вагому роль у лінгвопсихологічному дослідженні відіграє дослідження саме мовного матеріалу. Серед усіх проблем, що порушені лінгвопсихологією, головними для нашого дослідження є опис організації ментального лексикону і вербальних асоціацій, аналіз мовної свідомості й образу світу.

Вільний ономастичний асоціативний експеримент дає змогу дослідити організацію кіл індивідуального хрематонімного фрейму у ментальному лексиконі носіїв англійської мови та простежити реалізацію різних типів скриптів, що наявні у межах даного фрейму. В описі експерименту було використано методика семантичного гештальту асоціативного онімного поля, запропоновану Ю. М. Карауловим. Згідно з нею асоціати семантично тяжіють один до одного за певними характеристиками, концентруючись природним шляхом навколо декількох реакцій. За допомогою методики семантичного гештальту асоціативного онімного поля стає можливим дослідження концептуальних картин світу носіїв мови і встановлення зв'язків у межах цих картин з позицій когнітивної ономастики.

Асоціація – це виникнення зв'язку між хрематонімом та відповідною реакцією на нього. Асоціація полягає у появі ментального рефлексу на даний хрематонім. Безперечно, асоціації відбивають зв'язки між певними об'єктами або явищами і вкорінені в особистому досвіді мовця. Саме вони формують індивідуальний хрематонімний фрейм, охоплюють 5 кіл цього фрейму і відношення між ними.

У проведеному експерименті стимули було пред'явлено респондентам в алфавітному порядку. В експерименті брали участь 100 англійських реципієнтів (чоловіки і жінки) віком від 27 до 65 років, представники різних соціальних верств населення, різного освітнього рівня, яким було запропоновано 100 хрематонімних стимулів. Провідним критерієм для відбору стимулів став критерій частотності використання хрематонімів у ЗМІ, їх загальна вживаність. У ході експерименту було отримано 10366 реакцій, серед яких одиничних відповідей – 3428, повторюваних – 6938. Здійснивши аналіз отриманих реакцій, ми розподілили хрематоніми на кола та скрипти.

Розподіл реакцій на кола відбувався за ступенем близькості та спорідненості зі стимулом: найяскравіші реакції реалізують 1 коло; менш емоційні реакції ідентифікують 2 коло; нейтральні реакції та реакції впізнання ілюструють 3 коло; реакції, що свідчать про поверхнєве, нещодавнє ознайомлення респондента зі стимулом, репрезентують 4 коло; реакції невпізнання уналежнюють стимул до 5 кола. Розподіл стимулів на скрипти відбувається за характером отриманих реакцій: до узуального скрипту уналежнюємо реакції, скеровані на відображення історичних та географічних фактів, реалій повсякденного життя (*money, history, ancient, locomotive, England, the chair on which the monarch sits for the coronations, Serbia is the last winner*); до сакрального скрипту – реакції, що відтворюють внутрішній, духовний світ людини (*for the love of God, Pope, Christianity, church, saint, prayer, Catholic*); до віртуального скрипту – реакції, що характеризують творчу сторону життєдіяльності людини (*actor, fiction, adventure, film, book, Potter, Pirates of the Carribean*); до узуально-сакрального скрипту – реакції, які реалізують перехід власних назв реально існуючих або тих, що вважають такими, предметів до сфери сакральності (*myth, Saint Grail, Round Table, legend*); до узуально-віртуального скрипту – реакції, що ідентифікують хрематонім як такий, що реально існує і водночас є об'єктом творчої діяльності людини (*the Heart of the Ocean, Titanic, Indiana Jones*); до сакрально-віртуального скрипту – реакції, що ототожнюють сакральне та використовуються у творчій діяльності людини (*sacred, mystery, magic, mythology of England, the sword in the stone*).

За результатами проведеного експерименту індивідуальний хрематонімний фрейм розподілився на 5 кіл. Перше коло індивідуального хрематонімного фрейму реалізується зонами дії чотирьох скриптів: узуально-сакрального і складає 11 % отриманих реакцій, узуального – 22 %, сакрального – 33 %, віртуального – 28 % та сакрально-віртуального – 6 %. Оними першого кола відбивають найбільш значущі для людини хрематоніми, вони є важливою частиною її життя та викликають найбільш потужні асоціації. Перше коло репрезентовано такими семантичними гештальтами: «спасіння», «християнський», «віра», «кінонагорода», «атрибут», «прапор» і свідчить про те, що в центрі хрематонімної картини світу англійської спільноти знаходяться найсуттєвіші релігійні, державні та культурні надбання етносу, скеровані на відображення пріоритетів внутрішнього світу людини, її Я-буття, власного суб'єктивного досвіду.

Друге коло індивідуального хрематонімного фрейму охоплює зони дії таких скриптів: узуального, складає 55 % отриманих реакцій, сакрально-узуального – 17 %, віртуально-узуального – 17 % та віртуального – 11 %. Друге коло репрезентовано такими семантичними гештальтами: «незалежність», «доля», «регалія», «коронація», «Англія» і свідчить про те,

що в центрі ментальності носіїв англійської мови знаходяться сучасні реалії життя: думки щодо своєї долі, своєї культури, майбутнього своєї країни.

Третє коло індивідуального хрематонімного фрейму репрезентує зони дії таких скриптів: узуально-сакральний містить 7 % отриманих реакцій, узуально-віртуальний – 13 %, узуальний – 80 %. У третьому колі найбільший відсоток реакцій міститься в зоні дії узуального скрипту, що свідчить радше про наявність енциклопедичних даних та нейтральне ставлення до цих хрематонімів. Третє коло репрезентовано такими семантичними гештальтами: «історичне каміння», «комп'ютер», «музей», «вільний від нацистів», які зображують соціальну реальність життя людини, довколишні події, пережитки минулого та історичні надбання.

Четверте коло індивідуального хрематонімного фрейму містить такі скрипти: узуальний – 75 % отриманих реакцій, сакральньо-узуальний – 19 % та віртуально-узуальний – 6 %. Найбільший відсоток використання хрематонімів реалізовано в узуальному скрипті. Тут всі пропріативи сприймаються як власні назви існуючих історичних предметів, які відбивають реалії життя носія англійської мови. Четверте коло репрезентовано такими семантичними гештальтами: «залізниця», «історія Великої Британії», «дорогоцінна прикраса», «унікальний одяг», які охоплюють усі сфери буття людини, конструюють світ, що оточує її, але водночас є загальними, нейтральними, в яких відсутній будь-який емоційний вияв респондента.

У п'ятому колі індивідуального хрематонімного фрейму наявні такі зони дії трьох скриптів: узуального, що складає 80 % отриманих реакцій, сакральньо-узуального – 13 % та віртуально-узуального – 7 %. Тут наявні стимули, на які більшість опитуваних відреагувала реакціями-здогадками, адже до їх ментального лексикону ці хрематоніми не входять. П'яте коло репрезентовано такими семантичними гештальтами: «іграшка», «музей», «знахідка», «археологія» – респонденти пропонували те, що спало на думку, виходячи з назви предмету або його ідентифікаційної характеристики. Хрематоніми цього кола максимально віддалені від «Я» індивіда: що далі від центру індивідуального сприйняття, то більш узагальненими стають думки людини.

В цілому узуальний скрипт реалізовано в 62,4 %, сакральньо-узуальний – у 13,4 %, віртуальний – 10,4 %, сакральний – 6,6 %, віртуально-узуальний – 6 % та сакральньо-віртуальний – 1,2 %. За результатами проведеного експерименту, хрематонімна лексика у свідомості носіїв англійської мови реалізується всіма типами скриптів.

ВИСНОВКИ

У висновках узагальнено теоретичні та практичні результати дослідження англomовних хрематонімів як лінгвокогнітивних феноменів картини світу. В роботі виокремлено нову галузь ономастики – хрематологію, яку трактуємо як науку про вивчення власних назв предметів. Хрематономастика – клас пропріальної лексики, що об'єднує власні назви предметів, які мають денотати у матеріальній, практичній сфері діяльності людини, що пов'язана з самовираженням людини у виробництві предметів; це сукупність матеріальних цінностей, що виробляє людина, та які створені природою і значно впливають на її буття. Під хрематонімом розуміємо вид прагматоніма, окремого класу онімів, який називає унікальні предмети, витвори людини або природи. Хрематоніми виконують роль маркерів культури в соціумі, в історії людства, в житті окремої людини. Доведено, що хрематоніми є невід'ємними складниками онімного простору англійської мови, адже вони активно використовуються у житті людини, етносу.

У роботі розглянуто метамовний аспект функціонування хрематонімів і оновлено хрематонімну термінологію через її недостатність й відсутність хрематонімної відповідної термінологічної лексики, що зумовило потребу вироблення та уніфікації загальних критеріїв для терміноформування у межах хрематології.

Модифікувавши попередні класифікації, ми створили нову денотатно-номінативну класифікацію хрематонімів. Згідно з отриманими даними виокремлено 7 секторів хрематонімів, які надалі членуються на підсектори та сегменти.

Сучасна когнітивна наукова парадигма ономастичних досліджень намагається простежити механізми репрезентації хрематонімів у ментальному лексиконі носіїв мови. Когнітивна ономастика – наука про ментальні репрезентації власних назв, зокрема власних назв предметів. Вона досліджує знання про організацію мисленневих процесів і слугує для зображення мовленневих структур у свідомості індивіда під час концептуалізації й категоризації хрематонімної лексики. Виокремлено фреймову ономастику як підгалузь когнітивної ономастики, яка досліджує способи організації онімної лексики за допомогою фреймів шляхом об'єднання пізнавального досвіду людини та інформаційного навантаження щодо їх організації у ментальному лексиконі носіїв мови.

У свідомості людини оніми репрезентуються концептами. Отже, базовим елементом в процесі розпізнавання хремотонімної лексики є хремотоніми-концепти, які виступають на кшталт «будівельного матеріалу» в організації досвіду людини, в її ментальному лексиконі та узагальнюють отримані знання. Хремотоніми в ментальному лексиконі людини структуруються у хремотоніми-концепти, які організуються у загальнономовний хремотонімний фрейм, який, у свою чергу, поділяється на 7 субфреймів, 39 підсубфреймів та 6 мікрофреймів. Хремотоніми-концепти окремої людини структурує індивідуальний хремотонімний фрейм. Він охоплює та репрезентує усі хремотоніми, відомі даній людині, і також містить енциклопедичні знання, які допомагають визначати та розрізняти певний хремотонім серед усіх інших наявних; охоплює когнітивні структури (концепти, скрипти, гешталти), які забезпечують і допомагають за потреби реалізувати комунікативну ситуацію; містить інформацію про ознаки, час зустрічі конкретного мовця з об'єктом, подію, яка зумовила цю зустріч; містить також знання про те, до якого скрипту концепт цього хремотоніму належить; охоплює лінгвістичні дані про його використання. Вважаємо, що індивідуальний хремотонімний фрейм структурується **5 колами**. Зв'язки між колами індивідуального хремотонімного фрейму встановлюються за ступенем близькості стимулів до носія мови: 1 коло – Я (моє, рідне, улюблене, що я добре знаю); 2 коло – твоє (те, що оточує мене, моїх рідних, друзів, найближче оточення); 3 коло – ваше (щось знайоме, але особисто не бачив); 4 коло – їх (особисто знав, але вже забув та те, з чим щойно ознайомився); 5 коло – не моє, потенційне (невідоме, непізнане).

Встановлено, що за характером організації хремотонімів у ментальному лексиконі всі хремотоніми розподіляються на шість скриптів: узуальний, сакральний, віртуальний, узуально-віртуально, сакралью-узуальний та віртуально-сакральний.

У межах дисертаційного дослідження проведено вільний ономастичний асоціативний експеримент, який дав змогу окреслити кола індивідуального хремотонімного фрейму та простежити реалізацію різних типів скриптів, що наявні у межах даного фрейму, на матеріалі 10366 отриманих реакцій. В описі експерименту була використана методика семантичного гешталту асоціативного онімного поля, за допомогою якої було встановлено зв'язки між колами та скриптами індивідуального хремотонімного фрейму.

Перше коло індивідуального хремотонімного фрейму за результатами нашого експерименту структурує зони дії чотирьох скриптів (узуально-

сакрального, узуального, сакрального та віртуального) та охоплює хрематоніми, які відіграють важливу роль у світосприйнятті людини, викликають найбільш потужні асоціації. Тут наявні хрематоніми, які стали частиною життя людини, залишили міцний відбиток в її пам'яті. У другому колі індивідуального хрематонімного фрейму виокремлено зони дії чотирьох скриптів (узуального, сакрально-узуального, віртуально-узуального та віртуального). Тут спостерігаємо хрематоніми, з якими людина зустрічалася, але вони не справили глибокого враження, не дуже зацікавили. Третє коло індивідуального хрематонімного фрейму репрезентує зони дії трьох скриптів (узуально-сакрального, узуально-віртуального та узуального). Тут знаходяться ті хрематоніми, які були важливі для людини, але не вживаються у її повсякденному спілкуванні за відсутності комунікативної ситуації, та ті хрематоніми, які свого часу не вразили носія мови. У четвертому колі індивідуального хрематонімного фрейму спостерігаємо зони дії трьох скриптів (узуального, сакрально-узуального та віртуально-узуального). Тут наявні хрематоніми, з якими людина нещодавно ознайомилася та, які колись були важливі, а тепер забулися. Хрематоніми цього кола не мають великого поширення, відомі окремій частині мовної спільноти. У п'ятому колі індивідуального хрематонімного фрейму спостерігаємо зони дії трьох скриптів (узуальну, сакрально-узуальну та віртуально-узуальну). Тут наявні хрематоніми, які не пов'язані з духовним світом респондента, його внутрішніми турботами, не є відтворенням його психічної поведінки тощо.

За отриманими результатами можемо зробити такий висновок: досліджено індивідуальні хрематонімні фрейми, сукупність яких складає загальнономовний хрематонімний фрейм; виокремлено п'ять кіл хрематонімного фрейму, що формуються шістьма скриптами, належність хрематоніма до певного скрипту характеризується отриманими асоціативними реакціями, які структурують семантичні гешталти. В цілому узуальний скрипт реалізовано у 62,4 %, сакрально-узуальний – у 13,4 %, віртуальний – 10,4 %, сакральний – 6,6 %, віртуально-узуальний – 6 % та сакрально-віртуальний – 1,2 %. Отримані за результатами експерименту семантичні гешталти свідчать, що в центрі хрематонімної картини світу англomовної спільноти знаходяться найсуттєвіші релігійні, державні та культурні надбання етносу, скеровані на відображення пріоритетів внутрішнього світу людини, сучасні реалії життя: думки щодо своєї долі, своєї культури, майбутнього своєї країни. Менш важливими є роздуми людини про довколишні події, пережитки минулого та історичні надбання –

нейтральний пласт. На периферії знаходяться думки індивіда про загальні сфери буття людини, які конструюють світ. За результатами експерименту, хремотонімна лексика в свідомості носіїв англійської мови реалізується усіма типами скриптів, індивідуальний хремотонімний фрейм структурується 5 колами, 112 гештальтами та 6 скриптами.

Перспективність подальших розробок аналізованої проблематики пов'язуємо з вивченням функціонування хремотонімів у різних типах дискурсу та зображенні структур репрезентації когнітивних знань в ментальному лексиконі носія мови.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВИКЛАДЕНО В ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

1. Ткаченко А. В. К вопросу о фреймовой организации структуры онимов / А. В. Ткаченко // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету: Історичні науки. Педагогічні науки. Філологічні науки: Збірник наукових праць.– Ізмаїл: ІДГУ, 2009. – Вип. 26. – С. 172 – 175.

2. Ткаченко Г. В. Класи хремотонімів / Г. В. Ткаченко // Мова і культура. (Науковий журнал). – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 12. – Т. VII (132). – С. 69 – 73.

3. Ткаченко Г. В. Термінологічні засади на прикладі ювеліронімів – одного із розрядів хремотонімів / Г. В. Ткаченко // Україністика: нові імена в науці: зб. наук. праць за матеріалами II Всеукр. конф. Студентів і молодих науковців. – Горлівка: Вид-во ГДПІМ, 2009. – С. 39 – 41.

4. Ткаченко Г. В. Хремотонімічний фрейм як одиниця когнітивної ономастики / Г. В. Ткаченко // Записки з романо-германської філології / [ред. І. М. Колегаєва] // Одеський національний університет імені І. І. Мечникова: ф-т романо-германської філології. – Вип. 25. – Одеса: Фенікс, 2010. – С. 230 – 237.

5. Ткаченко Г. В. Асоціативний експеримент як засіб пізнання онімів в когнітивній ономастиці / Г. В. Ткаченко // Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство: міжвуз. зб. наук. ст. / гол. ред. В. А. Зарва. – Бердянськ: БДПІ, 2010. – С. 453 – 459.

6. Ткаченко Г. В. Утворення нового розряду хремотонімів та його підгруп на основі вивчення різноманітних видів і типів зброї / Г. В. Ткаченко // Записки з ономастики = Opera in onomastica : збірник наукових праць / ред. кол. : Ю. О. Карпенко (відп. ред.) [та ін.]. – Одеса: Астропринт, 2010. – Вип. 13. = Fascicullum 13. – С. 113 – 119.

7. Ткаченко Г. В. Асоціативний словничок англійської хремотонімної лексики / Г. В. Ткаченко // Записки з ономастики = Opera in onomastica :

збірник наукових праць / ред. кол. : О. Ю. Карпенко (відп. ред.) [та ін.]. – Одеса: Астропринт, 2010. – Вип. 14. = Fascicullum 14. – С. 195 – 215.

8. Ткаченко Г. Вивчення фреймової природи англійських хрематонімів за допомогою вільного асоціативного експерименту / Г. Ткаченко // Вісник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Філологія. – Випуск ХХІХ-ХХХІ. – Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету, 2011. – С. 83 – 86.

9. Ткаченко Г. В. Уточнення щодо термінопозначень нових підгруп хрематонімів / Г. В. Ткаченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: Збірник наукових праць. – Херсон, Видавництво ХДУ, 2009. – Вип. X. – С. 214 – 217.

10. Ткаченко Г. В. Структура онімічного простору / Г. В. Ткаченко // «Філологія і освітній процес: 21 століття»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса: Вид-во КП ОМД, 2010. – С. 125 – 126.

АНОТАЦІЯ

Ткаченко Г. В. Англomовні хрематоніми як лінгвокогнітивні феномени картини світу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. – Одеса, 2012.

Дисертацію виконано у руслі нової наукової парадигми знань – когнітивної ономастики. Роботу присвячено дослідженню механізмів структурування й організації хрематонімів у свідомості носія англійської мови, в його ментальному лексиконі. Здійснено аналіз різноманітних підходів до вивчення власних назв, зокрема хрематонімів, запропоновано дефініцію терміна **хрематонім** та створено денотатно-номінативну класифікацію хрематонімів. Розглянуто індивідуальний хрематонімний фрейм як структуру ментального лексикону індивіда, що містить знання про всі хрематоніми, наявні в його ментальному лексиконі.

У роботі пильну увагу приділено зображенню основних структур репрезентації когнітивних знань (фреймів, скриптів, гештальтів) і функціонуванню загальномовного й індивідуального хрематонімного фреймів як частин англomовної картини світу та скриптів усіх типів. Виокремлено індивідуальний хрематонімний фрейм, який об'єднує 7 субфреймів, 39 підсубфреймів та 6 мікрофреймів. За характером реальності або ірреальності поіменованих денотатів всі хрематоніми умовно розподілено на шість скриптів (узуальний, віртуальний, сакральний, узуально-віртуальний, узуально-сакральний, віртуально-сакральний).

Проведено вільний ономастичний асоціативний експеримент та інтерпретовано його результати, що базуються на опитуванні 100 англомовних респондентів, яким було запропоновано 100 хремотонімних стимулів. За результатами експерименту отримано 10366 реакцій, ретельний аналіз яких дав підстави розкрити структуру індивідуального хремотонімного фрейму, встановити зв'язки між колами та скриптами. Індивідуальний хремотонімний фрейм структурується 5 колами, 112 гештальтами та 6 скриптами.

Ключові слова: когнітивна ономастика, хремотонім, індивідуальний хремотонімний фрейм, скрипт, гештальт.

АННОТАЦІЯ

Ткаченко А. В. Англоязычные хремотонимы как лингвокогнитивные феномены картины мира. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. – Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова. – Одесса, 2012.

Диссертация посвящена изучению механизмов структурирования и организации хремотонимов в сознании носителя английского языка, в его ментальном лексиконе. Проведен анализ различных подходов к изучению имени собственного, в частности, хремотонима, определена специфика термина **хремотоним**, выделена новая отрасль ономатологии – хремотология, создана денотатно-номинативная классификация хремотонимов. К хремотонимам относим вид прагматонимов, которые называют: 1) уникальные предметы, созданные природой или человеком; 2) серию одинаковых предметов с одинаковыми денотатами. В работе рассмотрен метаязыковой аспект функционирования хремотонимов: недостаточное изучение хремотонимной терминосистемы, а также отсутствие соответствующей терминологической лексики привело к необходимости унифицирования общих критериев для терминообразования, в результате чего выделено 7 групп, 39 подгрупп, 6 секторов.

Выяснено, что хремотонимы служат для идентификации особенно важных предметов, объектов, артефактов в англоязычной культуре индивида и нации, что и отражает англоязычную картину мира.

Выделена фреймовая ономастика как отрасль когнитивной ономастики, занимающаяся изучением организации онимной лексики путем фреймования онимов в ментальном лексиконе носителей языка. Установлена структура индивидуального хремотонімного фрейма путем исследования английских хремотонимов при помощи свободного ономастического ассоциативного эксперимента. Выяснено, что индивидуальный хремотонімний фрейм –

когнитивная составляющая ментального лексикона индивида, охватывающая и структурирующая знания обо всех хремотонимах, которые имеются в его ментальном лексиконе; содержащая знания про то, к какому из 5 скриптов принадлежит хремотоним; охватывающая лингвистические данные про использование определенного хремотонима.

В работе внимание уделено изучению основных структур репрезентации когнитивных знаний (фреймов, скриптов, гештальтов) и функционированию общеязыкового и индивидуального хремотонимного фреймов как частей англоязычной картины мира и скриптов всех типов. Изучен индивидуальный хремотонимный фрейм, который включает в себя 7 субфреймов, 36 подсубфреймов и 6 микрофреймов.

Установлено, что по степени реальности и ирреальности именованных денотатов в ментальном лексиконе все хремотонимы делятся на шесть скриптов: узуальный структурирует хремотонимы реального мира, исторические; сакральный репрезентирует хремотонимы, относящиеся к религиозной сфере бытия человека; виртуальный отображает хремотонимы, которые возникли в процессе творческой деятельности человека, и все те, которые человек выдумал за время своего существования; узуально-сакральный охватывает реальные хремотонимы, которые воспринимаются как сакралии; узуально-виртуальный идентифицирует реальные хремотонимы, которые были использованы в творческой деятельности человека; сакрально-виртуальный охватывает священные хремотонимы, которые были использованы в творческой деятельности человека.

Проведен свободный ономастический ассоциативный эксперимент и интерпретированы его результаты, сделаны выводы, основывающиеся на опросе 100 англоязычных респондентов, которым были предложены 100 хремотонимных стимулов. По результатам эксперимента получено 10366 реакций, анализ которых позволил раскрыть структуру индивидуального хремотонимного фрейма, установить связи между кругами и скриптами. Обозначены связи между кругами и скриптами индивидуального хремотонимного фрейма при помощи методики семантического гештальта ассоциативного онимного поля. Индивидуальный хремотонимный фрейм структурируется 5 кругами, 112 гештальтами и 6 скриптами.

Ключевые слова: когнитивная ономастика, хремотоним, индивидуальный хремотонимный фрейм, скрипт, гештальт.

SUMMARY

Tkachenko A. V. English Chrematonyms as Cognitive Linguistic Phenomena. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology. Speciality 10.02.04 – Germanic Languages. – Odesa, I. I. Mechnikov National University. – Odesa, 2012.

The thesis belongs to a new scientific paradigm of cognitive onomastics and analyzes the mechanisms and ways of proper name organization in the consciousness of the native English speaker, in his mental lexicon. Different approaches to proper names investigation, especially chrematonyms, were carried out. The definition of the term **chrematonym** was suggested and the classification of chrematonyms was created. The research investigates the individual chrematonymic frame as the structure of the mental lexicon which embraces the knowledge about all the chrematonyms represented in the native English speaker's mental lexicon.

Considerable attention is given to the main cognitive representation structures (frames, scripts, gestalts) and the organization of the individual chrematonymic frame and its scripts of different types. The individual chrematonymic frame comprises 7 subframes, 39 subsubframes and 6 microframes. Additionally all chrematonyms can be divided into 6 scripts.

A free onomastic associative experiment was held, based on the interview of 100 English-speaking respondents who were offered 100 chrematonymic stimuli, and the results were interpreted. In accordance with the results of the survey 10366 associative reactions were received. A thorough analysis of the obtained responses helped to establish the structure of the individual chrematonymic frame and the ties between its circles and scripts. Thus the individual chrematonymic frame is organized by 5 circles, 112 gestalts and 6 scripts.

Key words: cognitive onomastics, chrematonym, individual chrematonymic frame, script, gestalt.